

ԱՐՍԷՆ-ԵՐԿԱՅ

ՄԱՍԻՖԻԿԱԾ Է 1958

ԱՐԻԼՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՈՒՐՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ, ՄԷԿ ԱՐԱՐՈՒՄ

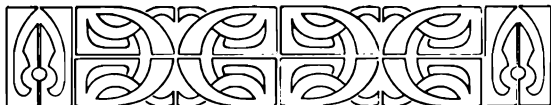

ՄՕՐԻ ԿԸ ԶՕՆԵՄ՝ ԱՐԻՆԵՆ ԵՒ ՅՈՑՈՒՆ ԱՅՍ
ԵՐԳԸ, ԻՐԻՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԲՈՅՐ ԾԱՂԻԿ ՄԸ
ԻՐ ԶԱԽԻՆ ՀՈԳԻՔՆ՝

Գ. Ա. Հ. Բ. Է.

Տպագր. Զ. ՊԵՐՊԵՐՆԵԱՆ

ԱՐԻՆՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ, ՄԷԿ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Տեսարանը կը ներկայացնէ փոքրիկ սենեակ մը, գեղջկական եւ լողֆասիկ: Հողագործի մաւած հազուսներ կախուած են պատէն. անոնց ղոլ հրացան մը կայ՝ որուն փողը կը փայլի: Կիսաբաց դուռ մը ցոյց կուտայ, հեռուն, վանայ ծովակը, կարմրագեղ, վերջալոյսին տակ. ու հերկուած դաւեսերու անսահմանութիւն մը, վէս-վէտուն: Դասէն՝ վերադարձն է: Հեզհեզ գիշեր կ'իջնէ: Սենեակին մէջ ստուերներ կ'երկարին, կը լեցնեն ամէն բան: Տիգրսնն ու վարպէսը կը սպասեն դրան առջեւ, սխուր եւ լոյն:

Բջլորդ, փիասին կը մտնեն յոգնած շարժումներով:

Յ Ա Կ Ո Ր

Հերկի օթը վարպէ՛տ, հողն ալ կ'արթըննայ ...

Հ Ն Ղ Ն Ա Ր

Ծաղիկներ կան իր մայրական կուրծքին վրայ ...

Վ Ա Ր Դ Ա Ն

Այո՛, վարպէ՛տ, արիւնի թարմ ծաղիկներ ...

Ա Ր Ա Մ

*Վաղը նորէն պիտի հերկենք, և օրե՛ր,
Սեւ հողին մէջ, այսպէս արիւն-քրքրահնքով
Գիտի ցաններ ...*

Վ Ա Ր Գ Ա Ն

Ու քայլ մ'անդին, ճամբուն քով,
Մեռելներն իսկ պիտ'արթըննան սարսուռուն՝
Մըրմուռներէն ոսկեկոհակ դաշտերուն ...

Վ Ա Ր Պ Ե Ց

(Երբոր ամենցն ալ նստած եմ. մտախոհ, երազկոտ նայ-
ուածով մը սեւեռարիք)

Հողի կըտրիճ ու գեղադէմ զաւկընէր,
Ա՛խ, միայն դո՛ւք պիտի կրնաք, անվեհեր,
Հայրենիք՝ կողերուն մէջ արիւնոտ
Արթընցընել ոսկի հունձքեր, ու շիկնոտ
Որշաղայանե՛ր հերոսներու շիրմին վրայ ...

(Աչքեր կլիսաբաց դրան)

Կը տեսեմ դաշտը՝ որ հեռուն կ'երեւայ,
Ակօսներուն մէջէն լոյսեր կը հոսին,
Եւ ամէն տեղ, անոր վրայ մեծ Երազին
Գեղեցկութիւնը գողալով, երկնասլաց,
Խաղաղութեան ճերմակ վարդերն է թափած ...

Ց Ի Գ Ր Ա Ն

Հա՛յր իմ, ափսո՛ս, ինչ որ հիմա կը տեսնես ..

Յ Ա Կ Ո Ր

(Գեղեցիկ ձէսով մը ձեռքը բարձրով կլիսաբաց դրան
մէջ, դէպի ամսաճամբ դուրսերը)

Անհո՛ւն դաշտեր ..

Ց Ի Գ Ր Ա Ն

Հողիս մէջ կը զգամ ես ..

Յ Ա Կ Ո Ր

Անհուն դաշտե՛ր, կարմիր դաշտե՛ր հայրենի,
Ու Վանայ ծովը կարմիր լիճ մ'արիւնի
Վերջալոյսի բոցերուն մէջ ...

Ց Ի Գ Ր Ա Ն (Ներելիչու մով,

Ա ի, բուք,

Ինչ որ հեռուն, արեւին մէջ, կը տեսնէք,
 կարօտ մը զիս դեռ կը տանջէ հոգեւին
 կը սրլանամ հայրենարտոյ՝ այն հողին
 Որուն ծոցէն պիտի ժայթքեն ալիքներ
 կուռ հասկերու, բասորագեղ կակաշներ,
 Ինչպէս վէրքերն անոնց անմեղ սրտերուն,
 Որո՞ք ինկան աչքերն իրենց սեւեռուն,
 Մեռելական ու գեղեցիկ նայումքով՝
 Արշալոյսին ...

Հ Ե Ղ Ն Ա Ր

Ինկան Յոյսին դրրան քով,
 Երիտասարդ, հովերուն մէջ օրօրուած,
 Իրոր գափնին անոնց կուրծքէն էր ծրլած
 Հայրենիքի նրբիբական խորանին ..

Վ Ա Ր Պ Ե Ց

Հանդիստ անոնց լուսապայծառ ածխունին
 Նոր սերունդներն Ազատութեան օրերուն
 Պիտ՝ հաւաքեն ինչ որ անոնց փառքերուն
 Իհեհեանին մէջ պէտք է գրնել, ծընրադիր,
 Հերասներու պարծանքն ազնիւ, անպատիր ...
 Ոչ մէկ անուն այնքան երկար կը տեւէ,
 Ոչ մէկ ժրպիտ այնքան լեցուն արեւէ՝
 Գեղեցկութեան մը խորհուրդով կը մարի,
 Ու մահ՜ր չէ մեծ լրութիւնն ընտուերի
 Որ կը ծածկէ, կը պատանքէ ամէն բան:
 Կ'տպրին քահերն որքան կ'ապրի Հայաստան,
 Որքան երկիրն իր բեղմնաւոր կողերէն
 կուտայ լոյսին առատ հունձքեր ոսկեղէն:
 Որքան որ գուք, հողի կրտրիճ զաւկընէր,
 կը տարտրղնէք Յոյսի կարմիր ծաղիկներ,
 Ձեր քրտինքէն և արցունքով թրթրուած,
 Ակուններու վէրքերուն մէջ լայնարաց:

Յ Ա Կ Ո Ր

Վարպետ, ինչքան անուշ հոգի մ'ունիս դուն

Ց Ի Գ Ր Ա Ն

Իհե՛ հայր, ըսէ՛, կարծես ինձի գուարթուն

Զգացողներ կը համակեն ... աչքերէս ...
 (Գլուխը կուրծիին կը ձգէ յայտով կամացուկ, անձայն)
 Բայց դեռ անհուն էրջանկութեամբ կուլամ ես ...

Վ Ա Ր Պ Ն Ց

Տըղաս, մի՛ լար .

Հ Ե Ղ Ն Ա Ր

(Լոյրին գլուխը վերցուցած իր թելերուն վրայ)

Մի՛ լար, Տիգրան ...

Ա Ր Ա Մ (Դրան մօտենալով)

Իրիկուան

Մեղմիկ լոյսերը վարդերու պէս ինկան
 Գիշերին մէջ :

Յ Ա Կ Ո Ր

Վառէ՛ ճրրագը փոքրիկ,
 Վարդան, հսն է, սեղանին վրայ, բե՛ր մօտիկ,
 Հո՛ս, դըրսն քով, տեսնեն՛ք զիրար, է՛հ, Վարպե՛տ,
 Խօսէ՛ մեզի քու Հայաստան աշխարհէդ,
 Մեր ամենուս Հայրենիքէն զարնըւած,
 Ու վատագի դահիճներէն բրդըքտուած ...

Ա Ր Ա Մ

Խօսէ՛ մեզի ..

Վ Ա Ր Դ Ա Ն

Երգէ՛ մեզի ..

Ց Ի Գ Ր Ա Ն

Մեծ հայր իմ,
 Խօսէ՛ մեզի նոր աշխարհէն, և հողին
 Նոր հունձքերէն երգէ՛ մեզի ...

Վ Ա Ր Դ Ա Ն

Ո՛չ, Վարպետ,
 Սիրաբզ պարպէ՛ մեր հոգւոյն մէջ՝ ցաւերէդ ..

Ց Ի Գ Ր Ա Ն

Լոյսը նորէն միեւնո՞յնն է, կարմըրած՝

Երկիրքին մէջ, ու ճամբաներ մըթամած
Ծածկըլա՞ծ են գիտկներով, մեծ հայր իմ...

Վ Ա Ր Գ Ա Ն

Խօսէ՛, Վարպե՛տ, ձոյն տո՛ւր սըրտիդ քընարին ...

Յ Ա Կ Ո Ր

Ձա՛րկ լարերուն, և հընչեցո՛ւր ..

Հ Ե Ղ Ն Ա Ր (Տխուրեամբ)

Գիշեր է,

ես կը վախնամ այդ խօսքերէն, կը բոււէ ...

Յ Ի Գ Ր Ա Ն

Ափոս՛ս ... գիշերը կը տեսնեմ ես միայն,
Անուշ Հեղնար, ըսէ՛, հիմա, ճամբուն վրան,
Դըրան աւջեւ, ձայն մը կուլայ, կը լըսե՞ս ...

Հ Ե Ղ Ն Ա Ր (վախկոս)

Հովը կ'անցնի ..

Վ Ա Ր Պ Ե Տ

Հովը կուլայ մօր մը պէս,

Սրօրեւով իր երգին մէջ մեռելներ ..

Քանինե՛ր կան, անմեղութեան ծաղիկնե՛ր ..

Հազիւ բացուած, կեանքին մէջէն խըլուեցան ...

Աստղերու պէս, մահուան շունչէն, ցիրուցա՛ն ...

(Բոլորն ալ վարպետին շուրջը կ'առնեն: Ան վերացած է,
աչքերը գոց, ներքնջուժով)

Քանինե՛ր կան, շուշաններու պէս ճերմակ,

Կոյսեր՝ որոնց մարմիններէն անապակ

Դահլիճն ըրաւ խրրախճանքի մեհնաններ,

Յետոյ բոլորը մահացան, լուսահեր,

Իրենց մաքուր պատիւին մէջ պղծըլած ..

(Անոնց վըրայ գիշերն իր լոյսն է կաթած՝

Արծաթ արցունք ...) ու քընացան ոչ մէկ տեղ,

Ալիան, Եփրատն ալիքներով յորդազեղ,

Ձանսնք տարին, արշալոյսով թաթխըլած,

Ու գեղեցիկ, վարդերու պէս նորարաց,

Աստղերուն հետ, հեռո՛ւն, հեռո՛ւն, դէպի ծով ..

Տ Ի Պ Ր Ա Ն

Մեծ հայր, ափսո՛ս ...

Վ Ա Ր Գ Ա Ն

Վարպե՛տ ..

Յ Ա Կ Ո Ր

Գատմէ՛ ...

Վ Ա Ր Պ Ե Ց

(Որ չի լսել կրթուի անոց խօսքերը կարծես միմակ է...)

Սրբինով

Խողխողեցին կուրծքին վերայ մայրերուն
 Յեղին փոքրիկ հրեշտակները սիրուն ..
 Ու կողերէն՝ ձաւատեցին բեղմնաւոր
 Արդանդներուն արշալոյսները բոլոր ...
 Ամբողջ սերունդն ապագային ... ոչ մէկ սէր
 Խընայեցին, ոչ մէկ պատիւ ... Տաճարներ ,
 Յեղին վրսեմ հողիին պէս, այրեցան .
 Եւ արդրները լրակցին մեծաձայն
 Ղօզանջներով, կրրակին մէջ , առ յաւէտ,
 Արծիւներու բոյներ ինկան անոնց հետ ...
 Ու բոլոր ցեղը տարագիր և անտէր,
 Գողգոթայի ճամբուն վերայ, կարե՛վէր
 Իր կողերէն թափեց արիւնն օրերով,
 Եւ ամէն տեղ գերեզմաններ սրբուելով՝
 Զոր չունեցաւ յետին վայրկեան մը լալու ,
 Քալե՛ց, քալե՛ց օտարութեան հողերու
 Անապատէն, իր մահուան մէջ տակաւին
 Մեծ, անտրրտունջ և յուսավառ հոգեւին ...
 Ո՛վ աղեխարշ տեսարաններ ... Կին մ'իբրեւ
 Երկու սիրուն տրդաներով, ծիծերէն
 Երկու խոշոր ծագիկներու պէս կախած,
 Գեղեցիկ էր, զայն ուղեցին մերկացած
 Սրբւին մէջ տեսնել, հասակը ծաղիկ,
 Մայրը գրրկեց իր զաւակները փոքրիկ,
 Ու սրլայաւ, վագրի մը պէս կատաղի
 Հալածեցին, բայց ան կեցաւ Արիսի
 Ալիքներու ժրփանքին մէջ սևեւած

Աչքերն անուշ մահուան դողովը լեցուած...
Յետոյ նետեց իր փոքրիկները կուրծքէն,
Ինքն ալ շուտով հետեւեցաւ ... Դեռ կ'երգեն
Հոգիիս մէջ արիւնաներկ ալիքներ ...

Հ Ե Ղ Ն Ա Ր

Ի՞նչ է անունն այդ Շաքէին:

Վ Ա Ր Պ Ե Ց

Չեմ գիտեր ...

Շաքէ' ... Յեղն իսկ արդէն Շաքէ մ'է վրսեմ:

Վ Ա Ր Դ Ա Ն

Երգէ', Վարպետ, մեծ վրէժներ կ'երազեմ ...

Վ Ա Ր Պ Ե Ց

Քընար չունիմ, կոտորած քընար մը կուրծքիս,
Ու տանջանքով գինովցեր է խեղճ հոգիս,
Երգե՛լ, երգե՛լ, « աշուղն անթեւ թըւչուն է ... »

Ց Ի Գ Ր Ա Ն

Ա՛խ, մեծ հա՛յր իմ ...

Յ Ա Կ Ո Ր

Գտամէ', Վարպետ ...

Հ Ե Ղ Ն Ա Ր

Կը բաւէ,

Հոգիիս մէջ կուլայ Շաքէն անծանօթ ...

Վ Ա Ր Պ Ե Ց

Հոփն է միայն որ կը հեծէ ճամբուն մտտ,
Հոն՝ ուր հանգիտտ չեն քընանար մեռելներ,
Ուր կան լըքուած, անտիրական շիրիմներ ...
Ու ծերունի մը վաթսուննոց կը զարնեն
Ճամբուն վրայ, տապարներով, արիւնէն
Կը կարմրի հողը, սակայն զեհարար
Կ'եյնէ ստքի, վերջին անգամ, ու խաւար
Աչքերն անոր կը պարփակեն հեռաւոր
Արշալոյսին ճառագայթումը բոլոր ...
Երբոր կ'իյնայ, կը մերկացնեն ծերունին,
Ու դեռ տաք են վէրքերն անոր մարմինին,

Իր գօտիէն՝ զոր քակելով կը խընդան,
Ափ մը ցորեն կ'իյնայ քովի գաշտին վրան,
Ափ մը ցորեն՝ արիւնին մէջ, ծըլարձակ ...
Տարագիրները տեսնելով՝ տըխուռնակ,
Իրենց ահեղ տանջանքին մէջ կ'աղօթեն ...
Ո՛վ դուք, մեռնող ծերունիի մը կուրծքէն
Կարմիր ծիլե՛ր, ցեղիս հոգին եք, սրուն
Ուժը կ'ապրի սեւ ծոցին մէջ հողերուն,
Ուր փառայեղ նախահայրեր քընացան.
Որոնց վըրայ նորէն կ'անցնին սերճացան
Ու գեղադէմ, հերոսական սերունդներ ...
Իայց կը տեսնեմ... ո՛վ սիրական գիակներ,
Որոնց աչքերն անգուլթօրէն են փորուած,
Կը թափառին իրենց կուրծքերը բացած
Հայրենիքի ճամբաներուն, և լալով
Վըրէ՛ժ կ'ուզեն, արդար վըրէ՛ժ. օրերով
Կախաղանի սիւններուն վրայ մընացին.
Եւ հայ մայրերը, պառաւանք, գընացին
Իջեցընել իրենց արդարք մեռած
Ու թաղեցին խունկով, սիրով պարուրած ...
Անոնցմէ մէկը խենթեցաւ պռուտով,
Ու չի ձրգեց զաւկին դիակն օրերով ...
Քանին՛ք կան, քանի՛ մայրեր խելագար՝
Ձի կըբնալով կըբեւ տանջանքն ընդ երկար ...

Վ Ա Ր Դ Ա Ն

Ա՛լ կը բաւէ, Վարպետ, հոգիս այրեցի՛ր,
Աշուղ, գընա՛, քաղաքներէն գեռ անցի՛ր,
Մեծ վըրէժի քընարին հետ կուրծք-կուրծքի,
Եւ ամէն տեղ սըփռէ կայծեր կըբակի.
Թող Հայրենիքը ծառանայ վերբասին,
Նրքեղ տեսի՛լ, դիւցազնական սերունդին
Մաքառումի կեցուածքին մէջ անվեհեր.
Թո՛ղ արթննան տուններուն մէջ օրբաններ,
Եւ ամէն մայր թո՛ղ տայ կորին մ'անձնուրաց,
Իր կողերէն նոր Վահագնի պէս ծընած,
Ատեղարիք և հրբեղէն աչքերով ...
Անցի՛ր, աշուղ, մեր գիւղերէն երգելով

Անուշ արեւն Հայաստանի երկրներն ...
Ու Գրնարէն թո՛ղ ծաղիկները թափին,
Ինչպէս հուժկու սերմնացանին գօտ/էն
Սերմերն առատ գալիք հունձքի մ'ոսկեղէն ...
Իսկ իսկ կ'երթամ դէպի կըռիւ, է՛հ, Վարպետ ...

(Պատեն վաւ կ'առնէ հրացանը)

Ա՛լ չեմ կըրնար այստեղ մընալ ձեզի հետ,
Յանող շատերը կան հիմա, և սակայն
Խառնուողին մէջ մեռնիլ քիչերը կ'երթան ...
Մընաս բարով, մընաք բարով ամենքիդ ...
Վարպետ, ելի՛ր, ու ղա՛րկ փանդ իւր կուրծքիդ,
Երգէ՛ վըրէ՛ժ, երգէ՛ վըրէ՛ժ, յաւիտեան,
Արիւնին մէջ թո՛ղ կարմրի Հայաստան,
Եւ այս անգամ կարգը մե՛րն է յողթելու.
Մե՛րն է հեշտանքը ջախջախուած գանկերու.
Մե՛րն են բոցերը հըրդեհին կատաղի,
Եւ արծիւներ, պիտի խըլենք ատելի
Մահիկն անոնց միաստղանի գըրօշին
Ճապուռներովը խելայեղ վըրէ՛ժին ...

(Գրան մօտենալով, հրացանը ուսից)

Գիտի լուսնայ ... մընաք բարով, ես կ'երթամ,
Մընաս բարով, հա՛յր իմ, գուցէ յաւիտեան
Այս կեանքին մէջ չի հանդիպինք իրարու ...
Մընաս բարով ... Հեղնար ...

(Կը հեռանայ: Յակոբ եւ Հեղնար կը հետեւին սնոր
մինչեւ դուռը, լռին, թխուր. կը տեսնեն եղան որ կը
կորսուի դիշերին մէջ: Հեռուն, վաճայ լինը կը կաւմի
աբալոյսի բոցերէն: Գիտեսերը կ'երեւան հետզհետէ լոյսի
թափանցիկ փողի մը մէջէն, անսահման, մինչեւ հորիզոն)

Յ Ա Կ Ո Ր (Գլուխը դարձնելով)

Գրնա՛ց ... շա՛տ հեռու ...

Վ Ա Ր Պ Ե Ց

Երթայ բարով, Աստուած իր հետ ...

Ա Ր Ա Մ

Կը լուսնայ,

Իբ գօտիէն՝ զոր քակելով կը խընդան,
Ափ մը ցորեն կ'իյնայ քովի գաշտին վրան,
Ափ մը ցորեն՝ արիւնին մէջ, ծըլարձակ ...
Տարագիրները տեսնելով՝ տըխուռնակ,
Իրենց ահեղ տանջանքին մէջ կ'աղօթեն ...
Ո՛վ գուք, մեռնող ծերուանիի մը կուրծքէն
Կարմիր ծիլէ՛ք, ցեղիս հոգին էք, որուն
Ուժը կ'ապրի սեւ ծոցին մէջ հողերուն,
Ուր փառայեղ նախահայրեր քընացան.
Որոնց վրայ նորէն կ'անցնին սերձացան
Ու գեղադէմ, հերոսական սերունդներ ...
Բայց կը տեսնեմ ... ո՛վ սիրական դիակներ,
Որոնց աչքերն անգութօրէն են փորուած,
Կը թափառին իրենց կուրծքերը բացած
Հայրենիքի ճամբաներուն, և լալով
Վըրէ՛ժ կ'ուզեն, արդար վըրէ՛ժ. օրերով
Կախողանի սիւներուն վրայ մընացին.
Եւ հայ մայրերը, պառաւաններ, գընացին
Իջեցրնել իրենց արդաքը մեռած
Ու թաղեցին խունկով, սիրով պարուբած ...
Անոնցմէ մէկը խնթեցաւ պոռալով,
Ու չի ձրգեց զաւկին դիակն օրերով ...
Քանինե՛ր կան, քանի՛ մայրեր խեղազար՝
Ձի կըբնալով կըբել տանջանքն ընդ երկար ...

Վ Ա Ր Դ Ա Ն

Ա՛լ կը բաւէ, Վարպետ, հոգիս այրեցի՛ր,
Աչ՛ուզ, գընա՛, քաղաքներէն գեռ անցի՛ր,
Մեծ վըրէժի քընարին հետ կուրծք-կուրծքի,
Եւ ամէն տեղ սըփռէ կայծեր կըբակի.
Թող Հայրենիքը ծառանայ վերբստին,
Նըքեղ տեսի՛լ, դիւցազնական սերունդին
Մաքառումի կեցուածքին մէջ անվեհեր.
Թո՛ղ արթննան տուններուն մէջ օրբաններ,
Եւ ամէն մայր թո՛ղ տայ կորիւն մ'անձնուբաց,
Իր կողերէն նոր Վահագնի պէս ծընած,
Առտեղարիբ և հրբեղէն աչքերով ...
Անցի՛ր, աշուղ, մեր գիւղերէն երգելով

Անուշ արեւն Հայաստանի երկրներին ...
Ու Քընարէն թո՛ղ ծաղիկները թափին,
Ինչպէս հուժկու սերձնացանին գօտլէն
Սերմերն աւատ գալիք հունձքի մ'օսկեղէն ...
Իսկ իսկ կ'երթամ դէպի կրուիւ, է՛հ, Վարպետ ...

(Պատեն վառ կ'առնէ հրացանը)

Ա՛լ չեմ կրնար այտեղ մընալ ձեզի հետ,
Յանող շատերը կան հիմա, և սակայն
Խառնուրդին մէջ մեռնիլ քիչերը կ'երթան ...
Մընաս բարով, մընաք բարով ամենքիդ ...
Վարպետ, ելի՛ր, ու զա՛րկ փանդ իւր կուրծքիդ,
Երգէ՛ վըրէ՛ժ, երգէ՛ վըրէ՛ժ, յաւիտեան,
Արիւնին մէջ թո՛ղ կարմրի Հայաստան,
Եւ այս անգամ կարգը մե՛րն է յողթելու.
Մե՛րն է հեշտանքը ջախջախուած գանկերու.
Մե՛րն են բոցերը հըրդեհին կատաղի,
Եւ արծիւներ, պիտի խրլենք ստելի
Մահիկն անոնց միաստղանի գըրօշին
Ճապուռներովը խելայեղ վըրէ՛ժին ...

(Դրան մօտենալով, հրացանը ուսին)

Պիտի լուսնայ ... մընաք բարով, ես կ'երթամ,
Մընաս բարով, հա՛յր իմ, գուցէ յաւիտեան
Այս կեանքին մէջ չի հանդիպինք իրարու ...
Մընաս բարով ... Հեղնար ...

(Կը հեռանայ: Յակոբ եւ Հեղմար կը հետեւին անոր
մինչեւ դուռը, լուին, թխուր. կը տեսնեն ճղան որ կը
կոբսուի գիշերին մէջ: Հեռուն, վաճանայ լինը կը կտրմբի
արեալոյսին բոցերէն: Գոտեսեր կ'երեւան հետզհետէ լոյսի
թափանցիկ փողի մը մէջէն, անսահման, միմչեւ հորիզոն)

Յ Ա Կ Ո Ր (Գլուխը դարձնելով)

Գընա՛ց ... շա՛տ հեռու ...

Վ Ա Ր Պ Ս Յ

Երթայ բարով, Աստուած իր հետ ...

Ա Ր Ա Մ

Կը լուսնայ,

Յակոբ ախպար, մենք ալ երթա՛նք դաշտին վրայ,
Մեր հին գործին, հողի խեղճուկ զաւակներ ...
Մեր սիրտերէն կըբակն տուն տարիներ ...

Վ Ա Ր Պ Ն Ց

Հրականեր էք, ու ձեր վրձիտ քըրտինքէն,
Դաշտերուն մէջ առատ հունձքեր կը ժայթքեն.

Հայրենիքն է որ կ'արթըննայ,
Անուշ արեւն Հայաստանի գարունին,
Երբ ջուրերուն մէջ արծաթեայ
Իր ծաղիկները կ'անձրեւէ նըշնին.

Եւ ակօսները կը լեցունին հասկերով,
Մեղրով՝ փեթակը լըռած.

Ծառերն ամէն կանանչութիւն հագնելով՝
Կր սարսըռան լուսարբած:

Տերեւներէն գեղգեղանքներ կը թըռչին
Ձեփիւսին հետ մըշկահաս,

Ու խառնըւած աղբիւրներու մըրմունջին՝
Կ'օրօրեն լոյսը շիկնտու:

Ո՛վ Հայրենիք մայրական,

Ո՛վ Հայաստան գեղեցիկ,

Կ'օծէ ժըպիտն առտըւան

Աչքերդ անհուն ու քաղցրիկ.

Վարդամատիկ ձեռքերէդ

Կ'իյնան ծաղկունք լուսակաթ,

Կուրծքըդ հըզօր, կենսաւետ

Կը լեցընեն մեզր ու կաթ:

Ահա՛ նորէն կը ծընիս,

Ո՛վ խանդակաթ առտջին սէրն իմ սըրտիս,

Ահա՛ նորէն քու ծոցիդ մէջ կարեկէր

Կը խըմորուն արեւներ ...

Օ՛ն, արթընցի՛ր, ապրէ՛ նորէն, քեզ համար

Պիտի չերգեմ՝ վըշտահար,

Երգերուս մէջ պիտի բացուին քու հոգիդ,

Անուշ արեւն երկընքիդ,

Իբրեւ երկու ծաղիկներ,

Որոնց ըշրէն կը գինոփնան դիւցազներ,

Վերջին անգամ՝ իրենց աչքերը գոցած,

Երբ Յաղթանակն իր լայն թեւերն է բացած
Ունոյ կուրծքին, ճերմակ, թեթեւ,
Տեսիլքի պէս արփաթեւ ...

Ոչ մէկ երկիր այնքան չբնաղ սրբան գուն
Իմ աչքերուս կ'երեւիս,

Ո՛վ Հայրենիք, դրբախոնքու զըւարթո՛ւն,
Ո՛վ դու, կըրակն իմ սրբտիս :

Ոչ մէկ երկինք անուշ արեւըդ ունի .

Ոչ մէկ ծաղկում՝ գարունի՝

Բոգրլիւիչ բոյրը ծառերուդ, և հողին
Սուրչն՝ ուրկէ հասկի՝ ծովեր կը լեցուին :

Յ Ա Կ Ո Ր

Երթա՛նք. Հեղնար :

Հ Ե Ղ Ն Ա Ր

Երթանք, հայր իմ :

Ա Ր Ա Մ

Է՛հ, վարպե :

Եթէ կ'ուզես, դուն ալ եկուր մեզի հետ,
Հերկի օրեր, երբ կարծես որ կը դողայ
Համրոյր մը մեծ և անսահման՝ հողին վրայ :

Յ Ի Գ Ր Ա Ն

Զիս ալ տարէ՛ք, մեծ հայր, բըռնէ՛ ձեռքերէս :

Վ Ա Ր Պ Ե Ց

Կեցի՛ր, տըղաս : —

Յակոր ախպար, կուգամ ես .

Հիմա գացէ՛ք, ուշ չի մընաք, ծովակին
Զուրբուսն մէջ վարդի ցոլբեր կը ծաղկին ...
Ու կը տեսնեմ, ո՛վ մեծ պատրանք, որ հեռուն,
Բ՛ռր երկիրը կ'արթընայ, արեւուն
Շառափին մէջ խաղաղութիւն ըզգեցած :
Հոգետաւիղ ցընծութիւնով է լեցուած
Տաճարներու խրնկարոյր ծոցը լուսեղ .
Եւ հողերէն կը պոռթկայ հունձքն արփազեղ
Սկիւր-ալիք, սկկկոհակ, անսահման,
Կը վերածնիս, դրբախտավայր Հայաստան՝

Եւ արիւնոտ կողերուդ մէջ կը ծագի
Ծիրանեփայլ նոր արշալոյս մը կեանքի
Երթանք հիմա :

Յ Ի Պ Բ Ա Ն

Բրունէ՛՛ ձեռքէս, ա՛խ, մեծ հայր ...

Վ Ա Ր Պ Ե Ց (Կեցեցնումով, խորութեամբ
Աշուղ՝ նորէն երգե՛նք, եկո՛ւր, իմ քընար,
Հայրենիքի ճամբաներէն անցնելով,
Ամէն շիրիմ ծածկենք գարնան վարդերով,
Ու քեզ համար, երիտասարդ Հայաստան,
Ըլլա՛մ ազնիւ, անուշ երգիչ մը գողթան ...

Վ Ա Ր Ա Պ Ո Յ Բ

Մ Ա Հ Ո Ւ Ա Ն Ն Ո Ւ Կ Ա Ր Օ Տ Ի Ե Ր Դ

Կարենայի քեզի տեսնել, Հայրենիք,
Ու նըշենին՝ որ ձիւնազառ ծաղիկներ
Կ'անձրբեւէ վըտակներու քոֆն ի վեր,
Ու սարսըռուն՝ արեւին մէջ գեղեցիկ,
Քեզի տեսնել, Հայրենիք ...

Կարենայի քեզի տեսնել, Հայրենիք,
Երբոր դարնան ջերմիկ շունչէն խընկաւէտ՝
Կ'արթըննաս դուն սոխակներու բոյնին հետ,
Արշալոյսի բոցբուն մէջ վարդածղիկ
Քեզի տեսնել, Հայրենիք ...

Կարենայի քեզի տեսնել, Հայրենիք,
Ճերմակ տուներդ և բրլուրներդ ամէն,
Կանանչ լեռներդ որոնց յուռթի կողերէն՝
Արեւազօծ, կը պօռթկան ակ ու ծաղիկ,
Քեզի տեսնել, Հայրենիք ...

Կարենայի քեզի տեսնել, Հայրենիք,
Վարդենիներդ և այգիներդ բոլոր,
Իրիսը խնթ՝ որ լեռներէն հեռաւոր
Կուգայ ջրբել անուշ պտտկերբդ գողարիկ,
Քեզի տեսնել, Հայրենիք ...

Կարենայի քեզի տեսնել, Հայրենիք,
Դեռ չի մեռած, լըսել զօղանջն արշրին՝
Իրիկնալոյս մեզկ օդին մէջ, ուռենին
Տեսնել ծըռած շիրմներու վրայ փոքրիկ,
Ոտուերին մէջ, Հայրենիք ...

Վերջին անգամ տեսնել ծուխերը մեղմիկ ,
Որ ակութէն կը բարձրանան երկընքին,
Տեսնել հունձքերդ, ու քրնանալ խընդագին
Սեւ ծառերու լըռութեան մէջ խաղաղիկ ,
Մընընդավայր Հայրենիք ...

Դուն պիտի տաս ինձի անկիւն մը լըռին,
Ո՛վ օրօրոց որ պիտ'ըլլաս գերեզման,
Ու քարիս վըրայ խընձորենին աննրման
Պիտի ցանէ ծաղիկներն իր լուսոյին,
Եւ բալօր խունկը գարնան ...

